

สายป่าน ปุริวรรณชนะ. **อิทธิปาฏิหาริย์กับการสร้างเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์: ขนบนิยมและพลวัตในประวัติพระเกจิอาจารย์ในสังคมไทยภาคกลาง.** (๒๕๕๕).

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ศาสตราจารย์ ดร.ศิราพร ณ ถลาง

วัตถุประสงค์: ๑. เพื่อวิเคราะห์ที่มา ลักษณะ และบทบาทของอิทธิปาฏิหาริย์ประเภทต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับพระเกจิอาจารย์ในสังคมไทยภาคกลาง

๒. เพื่อวิเคราะห์ขนบนิยมและพลวัตของการสร้างสรรค์เรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับพระเกจิอาจารย์ในสังคมไทยภาคกลาง

สมมติฐาน: เรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับพระเกจิอาจารย์ในภาคกลางของไทยมีเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์เป็นชุดเหตุการณ์สำคัญที่มีบทบาทในการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิปาฏิหาริย์นั้นมีการผลิตซ้ำจากชุดเหตุการณ์เดียวกันจากวรรณกรรมประเภทพุทธประวัติและประวัติพระสาวกซึ่งเป็นการสร้างสรรค์เรื่องเล่าตามขนบนิยม อีกทั้งมีการผนวกเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์จากวรรณกรรมพื้นบ้านของไทย รวมถึงความเชื่อเรื่องคาถาอาคมและเครื่องรางของขลังซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมไทย อันเป็นพลวัตของการสร้างสรรค์เรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับพระเกจิอาจารย์ในสังคมไทยภาคกลาง

บทคัดย่อ: วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ที่มา ลักษณะ และบทบาทของอิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในชีวประวัติพระเกจิอาจารย์ในสังคมไทยภาคกลาง และเพื่อวิเคราะห์ขนบนิยมและพลวัตของการสร้างสรรค์เรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับพระเกจิอาจารย์โดยมีขอบเขตการวิจัย คือ ชีวประวัติของพระเกจิอาจารย์ในสังคมไทยภาคกลางที่มรณภาพแล้ว และมีบันทึกชีวประวัติสมบูรณ์ จำนวน ๘๙ รูป

ผลการศึกษาพบว่า ชุดเหตุการณ์สำคัญในเรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตพระเกจิอาจารย์ของไทย รวมทั้งขั้นตอนความเป็นวีรบุรุษทางศาสนามักเป็นไปตามขนบนิยมที่พบในเรื่องเล่าของศาสนบุคคลในคัมภีร์พุทธศาสนา ทว่าก็มีเหตุการณ์ย่อยและขั้นตอนบางขั้นตอนที่แตกต่างกันอันนับว่าเป็นลักษณะอันเป็นพลวัตในเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระเกจิอาจารย์ของไทย

ลักษณะของอิทธิปาฏิหาริย์ที่พบในชีวประวัติพระเกจิอาจารย์ของไทยมีทั้งที่เป็นไปตามขนบนิยมทางพุทธศาสนาและที่เป็นพลวัตด้วยอิทธิพลของสังคมวัฒนธรรมไทย อิทธิปาฏิหาริย์จากขนบนิยมทางพุทธศาสนาได้แก่ ๑) การมีตาทิพย์-หูทิพย์ ๒) ปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ ๓) ความสามารถในการหยั่งรู้เหตุการณ์ในอดีต ๔) ความสามารถในการระลึกชาติ ๕) ความสามารถในการหยั่งรู้เหตุการณ์ปัจจุบันด้วยญาณ ๖) ความสามารถในการหยั่งรู้เหตุการณ์ในอนาคต ๗) ความสามารถในการหยั่งรู้วาระจิตของผู้อื่น ๘) การสำแดงฤทธิ์ด้วยวิธีต่าง ๆ ๙) การบรรลุธรรมและฌานสมาบัติ ๑๐) การปรากฏลักษณะของผู้มีบุญ ๑๑) ความสามารถสั่งสอนธรรมได้เป็นอัศจรรย์ ๑๒) ความสามารถในการทำสัตว์ให้เชื่อหรือสื่อสารกับสัตว์ด้วยอำนาจแห่งเมตตา ๑๓) การบรรเทาโรคภัยไข้เจ็บด้วยอำนาจการกำหนดจิต และ ๑๔) เหตุมหัศจรรย์ในช่วงมรณภาพและการจัดการสรีระสังขาร ส่วนอิทธิปาฏิหาริย์ที่เป็นพลวัต ได้แก่ ๑) อิทธิปาฏิหาริย์ว่าด้วยความแคล้วคลาดและคงกระพันชาตรี ๒) อิทธิปาฏิหาริย์ว่าด้วยการทำให้มีเสน่ห์ทางเพศ ๓) อิทธิปาฏิหาริย์ว่าด้วยเมตตามหานิยม เรียกทรัพย์ ๔) คาถาอาคม ๕) การประลองฤทธิ์ ๖) วาจาสิทธิ์ ๗) การปราบภูตผี ๘) การรักษาโรค ๙) การกลายเป็นดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์หลังการมรณภาพ และ ๑๐) อิทธิปาฏิหาริย์ที่มีที่มาจากความดีความเชื่ออื่น ๆ ในสังคมไทย

อิทธิปาฏิหาริย์ทั้งที่เป็นขนบนิยมและพลวัตมีบทบาททั้งในการสร้างสรรค์เรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวประวัติ
พระเกจิอาจารย์ให้เป็นเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ช่วยเติมเต็มความต้องการทางใจของพุทธศาสนิกชนและมีบทบาทต่อธุรกิจ
วัดอุดมคงค